

به نام پروردگار مکی

زندگی سراسر فهم مسئله است

مسئله و مسئله‌شناسی در علوم اجتماعی و انسانی ایران

عمت‌الله فاضلی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تهران، ۱۳۹۹

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

فروشگاه کتاب: خیابان کریم خان زند، بین قرنی و ایرانشهر، پلاک ۱۷۶ تلفن: ۸۳۱۷۱۹۲

زندگی سراسر فهم مسئله است

مسئله و مسئله‌شناسی در علوم اجتماعی و انسانی ایران

مؤلف: نعمت‌الله فاضلی

ویراستار: دکتر عبدالله کریمزاده

مدیر انتشارات: یدالله رفیعی

صفحه آرا: مهدیه دین‌پناه

مشتول فنی: عرفان بهاردوست

پاپ اول: شهریار ۱۳۹۹، چاپ دوم: مهر ۱۳۹۹

تألیفات: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و سحاس: سفیر اردهال

فیت: ۲،۰۰۰ تومان

حق چاپ برای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی محفوظ است.

سرشناسه: فاضلی، نعمت‌الله، ۱۳۴۳ -

عنوان و نام پدیدآور: زندگی سراسر فهم مسئله است: مسئله‌شناسی در علوم اجتماعی و انسانی ایران/ نعمت‌الله فاضلی.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۴۰۹ ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک: 978-622-630458-0

وضعیت فهرست نویسی: فیا

عنوان دیگر: مسئله و مسئله‌شناسی در علوم اجتماعی و انسانی ایران.

موضوع: مسائل اجتماعی -- تحقیق -- روش‌شناسی

موضوع: Social problems-- Research-- Methodology

موضوع: مسائل اجتماعی -- ایران

موضوع: Social problems -- Iran

موضوع: پرسش (منطق)

موضوع: (Question) Logic

شناسه افزوده: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

شناسه افزوده: Institute for Humanities and Cultural Studies

رده بندی کنگره: HN۲۹

رده بندی دیویی: ۳۶۱/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۶۲۱۶۹۵۵

فهرست مطالب

۱۱	سپاس‌گزاری
۱۵	این یک پرس گفتار نیست
۱۶	پرسش ربط
۲۶	مسئله‌شناس کیست؟
۲۸	مسئله این است: اندیشیدن با نیندیشیدن
۲۹	مسئله‌گریزی
۳۱	ابهام معرفت‌شناختی
۳۳	امتناع مسئله
۳۴	گفتمان، دانش، رشته
۳۵	علوم اجتماعی و انسانی به مثابه گفتمان
۳۶	علوم اجتماعی و انسانی به معنای دانش نظری
۳۷	علوم انسانی به معنای رشته دانشگاهی
۴۱	مزیت‌ها و محدودیت‌ها
۵۰	سازمان این اثر

فصل اول

۵۳	مسئله‌شناسی به مثابه چالش
۵۳	مقدمه
۵۵	مردم‌نگاری مسئله‌وارگی
۶۰	علم مسئله‌ها
۶۴	مسئله‌وارگی مسئله در علوم اجتماعی و انسانی ایران
۷۱	مردم‌نگاری مسئله‌گزینی

فصل دوم

۸۸	چگونه مسئله‌مندی مسئله را مطالعه کنیم؟
۸۸	مقدمه
۹۰	اصل نوشتن همچون تحقیق
۹۲	مسئله‌شناس همچون مؤلف
۹۵	مسئله‌شناسی همچون خودروایت‌داری
۹۸	اصل گیرایی یا رتوریک انتقادی
۹۸	اصل میان‌رشته‌گی
۱۰۰	اصل تجربه زیسته
۱۰۳	اصل تفسیر
۱۰۴	اصل به چالش کشیدن
۱۰۸	مسئله‌شناسی و پرسش ربط
۱۱۱	ربط فنی - مدیریتی
۱۱۴	ربط سیاسی و اخلاقی
۱۱۵	ربط مسئله‌شناختی
۱۲۰	نتیجه

فصل سوم

۱۲۳	چیستی، چگونگی و جرایبی مسئله
۱۲۳	مقدمه
۱۲۴	معرفت‌شناسی مسئله
۱۲۴	۱. مسئله، تحقیق را هدایت می‌کند
۱۲۶	۲. مسئله، اندیشه را بسترمند می‌سازد
۱۲۷	۳. مسئله‌مندی اندیشیدن است
۱۲۹	۴. مسئله، روش را تعیین می‌کند
۱۳۲	۵. مسئله به واقعیت صدا می‌بخشد
۱۳۴	۶. مسئله، مسائل را شکل می‌دهد
۱۳۷	مسئله فرهنگی

فصل چهارم

۱۴۴	مسئله‌شناسی به مثابه تحلیل مسئله
۱۴۴	مقدمه
۱۴۶	بخش اول: مؤلفه‌های مسئله‌شناسی
۱۴۶	۱. مسئله‌شناسی و نقد
۱۴۹	۲. نقد چیست؟
۱۵۷	۳. مسئله‌شناسی و قدرت
۱۶۰	۴. مسئله‌شناسی و اخلاق
۱۶۴	۵. مسئله‌شناسی و زیبایی‌شناسی
۱۷۰	بخش دوم: مسئله‌شناسی و تحلیل فرهنگی
۱۷۶	۱. تحلیل فرهنگی و عینیت
۱۷۸	۲. تحلیل فرهنگی و میان‌رشتگی
۱۸۱	۳. تحلیل فرهنگی و تجربه زیسته

فصل پنجم

کارکردهای مسئله‌شناسی	۱۸۴
مقدمه	۱۸۴
آیا علوم اجتماعی و انسانی سودمند است؟	۱۸۵
کارکردهای مسئله‌شناسی	۱۹۰
۱. کارکرد تشخیصی مسئله‌شناسی	۱۹۰
۲. کارکرد گفت‌وگویی مسئله‌شناسی	۱۹۶
۳. کارکرد ارزشی مسئله‌شناسی	۲۰۱
۴. کارکرد سازه‌ای مسئله‌شناسی	۲۰۳
نتیجه	۲۰۸

فصل ششم

رویکردهای گوناگون مسئله‌شناسی	۲۱۱
مقدمه	۲۱۱
۱. رویکرد فوکویی ساخته شدن مسئله	۲۱۴
۱.۱. مسئله‌مندی‌سازی همچون کردار	۲۱۶
۲.۲. مسئله‌مندی‌سازی همچون دانش	۲۱۸
۲. حل مسئله: پوپر	۲۱۹
۳. فهم مسئله: گادامر	۲۲۳
۴. رخداد مسئله: آلن بدیو	۲۲۹
۴.۱. وفاداری به مثابه مسئله	۲۳۳
۴.۲. مسئله بود و نمود	۲۳۴
۵. پرسش‌گری مسئله	۲۳۷
۶. مسئله اجتماعی	۲۴۲
نتیجه	۲۴۵

فصل هفتم

مسئله‌وارگی مسئله در علوم اجتماعی و انسانی	۲۵۰
مقدمه	۲۵۱
حاشیه‌ای شدن مسئله در فرایند و فرهنگ دانشگاهی ایران	۲۵۱
شبه تحصیل‌گرایی	۲۵۶
۱. جایگزین شدن پرسش به‌جای مسئله	۲۵۷
۲. رها کردن مسئله یا مسئله‌گریزی	۲۶۰
۳. محروم کردن مسئله به تحقیقات تجربی	۲۶۱
۴. جایگزین کردن روش به جای مسئله یا روش‌گرایی	۲۶۲
۵. محدود کردن مسئله به گفتمان رشته یا رشته‌گرایی	۲۶۴
۶. جایگزین کردن مشکل به جای مسئله	۲۶۷
۷. جایگزین کردن پاسخ به جای مسئله	۲۶۷
مسئله‌مندی‌سازی و ایدئولوژی	۲۶۸
منش مسئله‌مند	۲۷۰

فصل هشتم

مسئله‌وارگی مسئله در آموزش	۲۷۵
مقدمه	۲۷۵
آموزش بانک‌دارانه یا مسئله‌محور؟	۲۷۷
شهامت مسئله‌اندیشی	۲۸۱
مردم‌نگاری آموزش مسئله‌محور	۲۸۶
آموزش آئین‌نامه‌ای	۲۹۲
نتیجه	۲۹۶